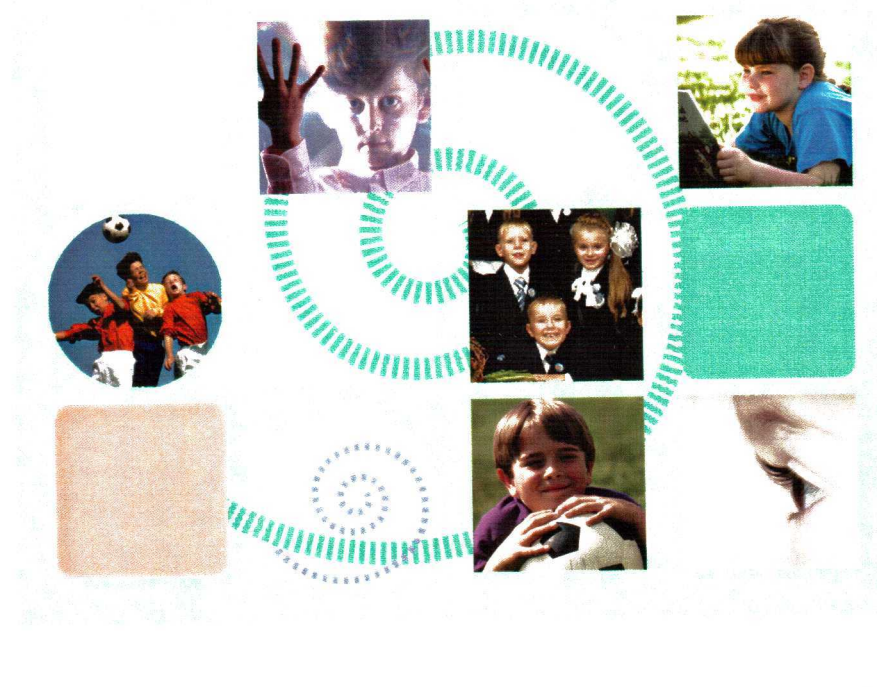

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут

С.М. Мартиненко, М.Д. Осколова

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА засобами педагогічної діагностики

Навчально-методичний посібник

УДК 37.013(075.8)
ББК 746я73
М29

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 3 від 21.11.2012 р.)

Автори:

Мартиненко С.М., завідувач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін, доктор педагогічних наук, професор;

Осколова М.Д., доцент кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Бондар В.Л., директор Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Бібік Н.М., головний науковий співробітник лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України.

Мартиненко С.М.

М29 Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики : навч.-метод. посіб. / С.М. Мартиненко, М.Д. Осколова. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. — 144 с.

У навчально-методичному посібнику подано діагностичні методики і технології вивчення індивідуальних психологічних особливостей, пізнавальних процесів, навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку (шкільна готовність, навчання в початковій школі); виокремлено педагогічне спостереження як метод діагностування і прогнозування розвитку особистості. До кожної теми пропонуються контрольні запитання, завдання, варіанти навчальних ситуацій для розв'язання, а також список використаної та рекомендованої літератури.

Для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, учителів початкової школи, батьків, а також фахівців, які займаються проблемами діагностування особистості.

УДК 37.013(075.8)
ББК 746я73

© С.М. Мартиненко, М.Д. Осколова, 2013

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах реформування вищої освіти професійна підготовка вчителя початкової школи вимагає його особистісно-професійного становлення, практичного застосування діагностичних умінь і навичок, технологій та методик вивчення індивідуальних особливостей учнів у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Тенденції сучасної початкової школи спрямовані на гуманізацію змісту, методів і форм педагогічного процесу, виявлення індивідуальності кожного учня, розвиток творчого потенціалу, що вимагає від учителя оволодіння діагностико-прогностичними вміннями. Недаремно відомий педагог К.Д. Ушинський зазначав: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона має й знати її в усіх відношеннях...»

Навчально-методичний посібник «Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики» пропонується студентам вищих педагогічних навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю «Початкова освіта», з метою оволодіння спецкурсом «Основи педагогічної діагностики», який введено до навчальних планів підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр». Матеріали посібника присвячені діагностичним методикам вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку, педагогічному спостереженню як одному з діагностичних методів вивчення особистості. Йдеться також про специфічні особливості педагогічної діагностики та діагностичної діяльності вчителя, розроблення діагностичних технологій і методик вивчення індивідуальних особливостей, потенційних можливостей і потреб учнів початкової школи. Це, на нашу думку, сприятиме розвитку педагогічної майстерності, діагностичної культури, творчості майбутнього вчителя, допоможе у подоланні труднощів у професійній діяльності.

Структура посібника передбачає його застосування як у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, так і для вдосконалення педагогічної майстерності вчителів початкової школи у системі післядипломної освіти.

У першому розділі «Діагностичні методики вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи» наведено методики педагогічного діагностування особистості молодшого

школяра, починаючи з перевірки готовності до навчання та виводж усього періоду перебування дитини в початковій школі (1—4 класи), зокрема, розглядається вивчення пізнавальних процесів, визначення типу темпераменту та динаміки розвитку мислення, встановлення рівня запам'ятовування навчальної інформації та володіння усним зв'язним мовленням.

У другому розділі «Вивчення особистості молодшого школяра засобами діагностичного спостереження» висвітлюються результати ретроспективного аналізу поглядів науковців на педагогічне спостереження, розкривається його сутність і структура, характеризуються чинники якісного перебігу педагогічного спостереження, подається методика використання джерел збирання інформації про молодших школярів.

Безумовно, охопити все коло проблем діагностичної діяльності вчителя початкової школи неможливо, та й навряд чи в цьому є потреба, адже кожен педагог має знайти свій власний спосіб розв'язання проблем педагогічного діагностування, створюючи та реалізуючи власну концепцію професійної діяльності. Найбільше уваги ми приділили основним методикам і технологіям педагогічного діагностування індивідуальних особливостей дитини, здійсненню педагогічного спостереження.

Теоретичний матеріал, завдання, навчальні ситуації, питання для самоконтролю, запропоновані студентам, спрямовані на формування у них гуманного ставлення до учнів, орієнтацію на їхні особистісні ознаки та індивідуальні особливості, розуміння сутності будь-якого педагогічного явища і ситуації, усвідомлення необхідності здійснення діагностичної діяльності, адже вчителю необхідно володіти методикою проведення діагностичних процедур, вмінням застосовувати діагностичний інструментарій.

Посібник, створений на основі аналізу сучасних науково-методичних праць з психології, педагогіки, педагогічної діагностики не лише вітчизняних, але й зарубіжних учених, а також узагальнення власного педагогічного досвіду викладання педагогіки та педагогічної діагностики, не містить готових рецептів для проведення педагогічного діагностування, порад і вказівок, як розв'язувати те чи інше педагогічне завдання. Він покликаний допомогти майбутньому вчителю початкової школи чи вчителю, який працює з учнями-початківцями, у здійсненні діагностичної діяльності, проведенні педагогічного спостереження, формуванні власного розуміння окресленої проблеми.

Сподіваємося, що подані матеріали будуть корисними для всіх, хто цікавиться проблемами педагогічної діагностики, можливостями застосування набутих психолого-педагогічних знань у практичній діяльності з метою реалізації особистісних і професійних життєвих планів.

Висловлюємо подяку всім колегам, чії ідеї, поради й конкретна допомога падишали в роботі над укладанням посібника, а також студентам, допитливість яких спонукала до постійного наукового пошуку та вдосконалення матеріалів.

*З повагою
Автори*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ I. Діагностичні методики вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи	5
1.1. Діагностичні методики визначення типу темпераменту в учнів молодшого шкільного віку	5
1.2. Тестові методики вивчення динаміки розвитку мислення	18
1.3. Тестові методики встановлення рівня запам'ятовування, володіння усним зв'язним мовленням	26
1.4. Методики педагогічного діагностування готовності дитини до навчання у школі	36
1.5. Зміст, форми і методи педагогічного діагностування учнів 1 класу	43
1.6. Діагностичні методики вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів 2 класу	53
1.7. Педагогічне діагностування навчально-пізнавальної діяльності учнів 3 класу	63
1.8. Діагностичні технології вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів 4 класу	71
РОЗДІЛ II. Вивчення особистості молодшого школяра засобами діагностичного спостереження	83
2.1. Ретроспективний аналіз педагогічного спостереження як методу діагностування	83
2.2. Сутність і структура педагогічного спостереження	100
2.3. Чинники ефективності педагогічного спостереження	111
2.4. Методика використання зібраної інформації про молодшого школяра	127